

**UNIWERSYTET ŚLĄSKI
WYDZIAŁ NAUK SPOŁECZNYCH**

**STUDIUM PODYPLOMOWE
HISTORIA I SPOŁECZEŃSTWO**

MONIKA MOL

**WITAM PAŃSTWA W ZABYTKOWYM KOŚCIELE...
HISTORIA KOŚCIOŁA NARODZENIA
NAJŚWIĘTSZEJ MARII PANNY W MYSŁOWICACH**

Praca dyplomowa
napisana pod kierunkiem
dr. hab. SYLWESTRA FERTACZA

KATOWICE 2003

SPIS TREŚCI

Wstęp.....	2
Konspekt lekcji.....	3
Ogniwo wstępne.....	4
Ogniwo centralne.....	4
Zarys dziejów Mysłowic.....	5
Historia kościoła Narodzenia NMP.....	7
Historia obrazu MB Mysłowickiej.....	12
Bibliografia.....	14
Ogniwo końcowe.....	15
Załączniki.....	16

WSTĘP

Poniższa praca została napisana jako praca dyplomowa studiów podyplomowych „Historia i społeczeństwo”. W jej skład wchodzi konspekt lekcji oraz opracowanie historii kościoła Narodzenia Najświętszej Marii Panny w Mysłowicach.

W szkole, w której pracuję realizowany jest program z zakresu edukacji regionalnej pt. *Edukacja regionalna- dziedzictwo kulturowe w regionie* opracowany przez Ewę Wróbel i Gabrielę Piasecką (Zespół Szkół Sportowych w Mysłowicach, nr w szkolnym zestawie programów 031). Raz w tygodniu w klasach IV-VI odbywają się lekcje regionalizmu. Ich celem jest zapoznanie uczniów z historią regionu i rodzinnego miasta.

Celem mojej pracy jest przybliżenie uczniom historii kościoła Narodzenia NMP, który dla wielu z nich jest rodzimą parafią.

W pierwszej części dwugodzinnej jednostki lekcyjnej uczniowie przypominają historię miasta oraz zwracają uwagę na zmiany w wyglądzie zewnętrznym budowli.

W części centralnej uczniowie poznają historię kościoła oraz wykorzystują wiedzę z innych przedmiotów (historia, sztuka, religia).

Część końcowa stanowiąca podsumowanie ma na celu utrwalenie nowych wiadomości oraz zachęcenie uczniów do dalszych spotkań na zajęciach z cyklu „Zostanę przewodnikiem mojego miasta”

Pragnę gorąco podziękować wszystkim osobom, które w jakikolwiek sposób pomogły napisać mi poniższą pracę.

KONSPEKT LEKCJI Z REGIONALIZMU

KLASA VI

Temat : Witam państwa w zabytkowym kościele... **Zabytki naszego miasta**

Dwugodzinna jednostka lekcyjna.

Cele ogólne:

- Rozwijanie poczucia przynależności do społeczności lokalnej miasta.
- Zainteresowanie zabytkami znajdującymi się w obrębie miasta

Cele operacyjne:

Uczeń:

- Zna ważne fakty historyczne z dziejów miasta.
- Korzysta z wiedzy przyswojonej na lekcjach, innych przedmiotów (sztuka, religia, historia).
- Korzysta ze słowników języka polskiego .
- Potrafi ciekawie odpowiadać.
- Potrafi biegle posługiwać się zwrotami i wyrażeniami ze sztuki (styl gotycki, renesansowy, barokowy).
- Zapamiętuje nowe wiadomości zdobyte na lekcji.

Pomoce naukowe (patrz: załączniki)

- Ksero starych zdjęć kościoła NMP.
- Obrazy Matki Boskiej Mysłowickiej.
- Definicje słownikowe przygotowane na kartkach A-4.

Formy pracy:

- Praca w grupach.
- Metoda podająca.

Informacje wstępne:

Na wcześniejszych lekcjach regionalizmu uczniowie poznali historię miasta. Z lekcji sztuki dowiedzieli się o stylu romańskim, gotyckim. Zadaniem domowym dla wybranych uczniów było przygotowanie objaśnień wylosowanych wyrazów:

1. wota
2. nawa
3. prezbiterium
4. renowacja
5. krypta
6. ambona
7. witraż

Przebieg lekcji

Ogniwo wstępne

1. Uczniowie razem z opiekunem przechodzą pod kościół Narodzenia Najświętszej Marii Panny przy ul. Bytomskiej w Mysłowicach.
2. Wspólne obserwacje budynku sakralnego. Porównanie jego dawnego wyglądu ze stanem współczesnym (ilustracje dawnego wyglądu kościoła –załącznik nr 1).
 - Co się zmieniło?
 - Co pozostało bez zmian?

Ogniwo centralne

1. Historia Kościoła przedstawiona przez nauczyciela.

ZARYS DZIEJÓW MYSŁOWIC

Nie zachowały się żadne dokumenty i świadectwa, które mówią o początkach istnienia Mysłowic. Potwierdzone informacje przynosi wiek XIV. Z aktu darowizny dla rycerza Ottona z Pilicy dowiadujemy się, że Mysłowice przeszły w ręce Ottona już jako miasto na prawie niemieckim¹. Bardzo ważny jest zapis, że Książę Mikołaj II przekazuje wspomniane dobra „ze wszystkimi ich prawami i dominami, wedle zwyczaju prawa niemieckiego odnowionymi oraz od dawna tu istniejącymi”. Zapis ten zaświadcza więc, że Mysłowice w XII stuleciu stały się miastem². Kolejnymi właścicielami miasta byli: Piotr Szafranie, Wiesław i Piotr z Mysłowic, oraz bliżej nieznani Adam i Jan oraz Jan i Tomasz. Po śmierci syna księcia raciborskiego Jana II Starego, księstwo rybnickie z Mysłowicami przypadło Wacławowi opawskiemu³. Na przestrzeni lat Mysłowice były własnością wielu ludzi, dość długo znajdowały się w rękach rodziny Salomonów. Salomonów 1586 roku jedyną właścicielką Mysłowic była Katarzyna Salomonowa. Po jej śmierci największą część dóbr myśłowickich przejął ród Mieroszewskich, przez ponad 200 lat byli ich właścicielami. By zapobiec rozdrabnianiu majątku Krzysztof Mieroszewski 26 listopada 1678 roku ustanowił tzw. Ordynację myśłowicką, zwaną majoratem⁴. Rządy Mieroszewskich nie wpłynęły pozytywnie na rozwój miasta, chociaż wśród członków tej rodziny można wymienić kilka ważnych dla rozwoju Mysłowic (np. Felicjan Mieroszewski, który założył pierwszą kopalnię węgla kamiennego). Trudną sytuację społeczno-ekonomiczną pogłębiały wydarzenia wojenne, klęski żywiołowe i epidemie.

W 1587 Mysłowice zastały splądrowane i spalone przez hetmana Jana Zamoyskiego. W czasie wojny trzydziestoletniej w dobrach myśłowickich wybuchła epidemia. Pożoga wojenna związana z przemarszem oddziałów wojskowych i protestantów doprowadziło do zamarcia życia miejskiego. Wojska te zdewastowały i zrabowały niemal wszystko. Mieszkańcy bardzo dotkliwie odczuli wydarzenia lat 1734-35 związane z wojną sukcesyjną o następstwo tronu polskiego po śmierci Augusta III.

Miasta nie omijały pożary (1587, 1617, 1669, 1758), ich rozprzestrzenianiu nie sprzyjała drewniana zabudowa miasta. W czerwcu 1709 roku miała miejsce powódź, Przemsza zerwała brzegi stawów i potoków oraz most⁵.

Gdy w 1742 roku Mysłowice weszły w skład państwa pruskiego, utworzono rząd akcyz i ceł, mieszczanie uzyskali szereg ułatwień handlu przygranicznym⁶.

¹ W. Pochmara, *Z dziejów Mysłowice*, Katowice 1963, s. 17.

² A. Sulik, *Historia Mysłowic do 1922*, Mysłowice 2000, s. 20.

³ A. Piwowarczyk, wstęp do: *Protokolarz albo „Czerwona Księża Mysłowic”*, Mysłowice 2002.

⁴ Tamże, s.26.

⁵ Tamże, s. 27-28.

⁶ Red. W. Długoborski, *Mysłowice. Zarys rozwoju miasta*, Katowice 1977, s.34.

Niestety, utraciły charakter miasta w sensie prawnym⁷. Prawa miejskie przywrócono Mysłowicom dopiero 30 marca 1857 roku⁸.

Ważnym wydarzeniem w historii miasta było wybudowanie kolei. Uroczyste otwarcie odbyło się 1 października 1846 roku, dodatkową atrakcją było uczestnictwo w uroczystościach Fryderyka Wilhelma IV⁹. Kolej Żelazna przyczyniła się do dalszego rozwoju miasta. Szczególne ożywienie ruchu towarowego, a przede wszystkim pasażerskiego nastąpiło pod koniec XIX wieku, gdy w Mysłowicach utworzono Stację Emigracyjną do Ameryki¹⁰.

Ważnym elementem w historii miasta był fakt, że w jego granicach zbiegały się Czarna i Biała Przemsza, które stanowiły granicę trzech mocarstw europejskich: Niemiec, Austrii i Rosji. Miejsce to zwane : Drei Kaiser Ecke” (dziś z błędnego tłumaczenia zwanym Trójkątem Trzech Cesarzy). Przyczyniło się do dalszego rozwoju miasta. Po raz kolejny Mysłowice stały się miastem granicznym, co zawsze korzystnie wpływa na sytuację ekonomiczną. Teren wokół Trójkąta Trzech Cesarzy stał się atrakcją turystyczną, w restauracji „Restaurant Drei-Kaiserreich- Ecie” odbywały się zabawy taneczne, przedstawienia teatralne, walki bokserskie i zapaśnicze. Atrakcją turystyczną była także tzw. Wieża Bismarcka, usytuowana na wzgórzu 20-metrowa budowla. Z jej tarasu rozciągały się piękne widoki, można było zobaczyć Kraków.

Po zniszczeniu tej budowli kamienne bloki wykorzystano przy budowie kościoła w Brzęczkowicach.

Po Przemszy urządzano dla turystów rejsy wycieczkowe stateczkami parowymi i galerami wycieczkowymi¹¹. W tym czasie na terenie miasta istniało wiele kawiarni, restauracji- wszystko po to by przyciągnąć turystów,

Ważną kartą w historii miasta zapisali powstańcy śląscy. Krwawa masakra na kopalni „Mysłowice” przyczyniła się do wybuchu I powstania śląskiego¹².

W czasie okupacji hitlerowskiej w Mysłowicach mieściło się policyjne zastępcze więzienie : Polizei- Ersatz- Gefagnis”, które znajdowało się przy ulicy Powstańców 24 (dziś teren Promenady). Według początkowych zamierzeń myśłowickie więzienie miało przyjmować osoby aresztowane przez policję i gestapo w pobliskich okręgach. Przeciętnie więźniowie przebywali tu około 3 miesięcy. Potem przewożono ich do obozów koncentracyjnych w Oświęcimiu, Gross- Rosen, Ravensbruck. Więzienie to miało złą sławę wskutek bezwzględnego i brutalnego traktowania więźniów¹³

⁷ Tamże, s. 35.

⁸ Red. Długoborski, *Mysłowice. Zarys rozwoju ...*, s. 85.

⁹ A. Sulik, *Historia Mysłowic do 1922 roku*, Mysłowice 2000, s. 92.

¹⁰ Tamże, s. 95.

¹¹ Tamże, s. 120-121.

¹² Tamże, s. 231.

¹³ Red. Długoborski, *Mysłowice. Zarys rozwoju...*, s. 221-222.

Szerzej na ten temat pisze H. Witecka w publikacji pt. *Mysłowice. Miejsca kaźni i męczeństwa*, Mysłowice 2000.

HISTORIA KOŚCIOŁA NARODZENIA NAJŚWIĘTSZEJ MARII PANNY W MYSŁOWICACH.

Wzniesienie kościoła pod wezwaniem Narodzenia NMP wiązało się ściśle z lokalizacją miasta na prawie niemieckim¹⁴. Wybudowano go w najbliższym sąsiedztwie rynku, u jego północno- zachodniego wylotu. W pobliżu usytuowane były budynki probostwa, szkoły i wójtostwa¹⁵.

Początkowo kościół osadzony był na rzucie kwadratu z półokrągłą absydą od wschodu i wieżą od zachodu. Wnętrze wieńczył drewniany strop. Ściany były polichromowane, wydłużone otwory okienne zamykał ostry łuk¹⁶.

Przekaz źródłowy z 1308 roku wymienia plebana (odpowiednik proboszcza) imieniem Hunold. Wraz z Waławem z Grójca występował jako świadek w kanonicznym procesie przeciw zwierzchnikowi, biskupowi krakowskiemu Janowi Muskacie, oskarżonego o dokonywanie rabunków. Pleban myśłowickiego kościoła zeznał, że:

„ powszechnie wiadomo, Ze wszystkie zło, które dotknęło nasze ziemie i miasta spowodowane zostały przez biskupa krakowskiego i jego ludzi”¹⁷.

Skoro istniała tak rozbudowana parafia to musiała zostać stworzona przynajmniej kilka lat wcześniej. Tak więc utworzenie parafii i budowę kościoła można umieścić na przełomie XIII i XIV wieku. Parafia obejmowała dość duży obszar wychodzący poza granice miasta.

Pierwszy rejestr Świętopietrza pochodzi z 1326 roku. W spisie odnotowano, że: „Mathias (Maciej), pleban kościoła w Misłowicz bądź Mislimicz” wpłacił dziesięcinę w wysokości 7 skojców kojców 5 denarów. W następnych latach pleban myśłowickiego kościoła należącego do 1346 roku do dekanatu bytomskiego płacił 9 skojców rocznie, zaś od 1354 roku, gdy parafia wchodziła w skład dekanatu pszczyńskiego, tylko 6 skojców¹⁸. Była to więc dość duża parafia.

Kolejna wzmianka o kościele mariackim pochodzi z roku 1378. Wtedy to Otton z Pilicy sprzedał Piotrowi Szafrącowi wioski Sielce i Klimontów wraz z częścią patronatu nad kościołem myśłowickim.

W latach 1394-1397 głośny był proces toczący się przed sądem biskupim w Krakowie w sprawie patronatu kościoła parafialnego w Myśłowicach między dziedzicami Myśłowic i Sielec, a dziedzicami Zagórza, Wojkowic, Koszyc,

¹⁴ A. Sulik, *Historia Myśłowic do 1922 roku*, Myśłowice 2000, s. 16.

¹⁵ Tamże, s. 31.

¹⁶ Tamże, s. 16.

¹⁷ Cytat za, A. Sulik, *Historia Myśłowic...*, s. 16.

¹⁸ Tamże, s. 16.

Rawałowic. W dokumentach zaświadczone, że kościół był masywny, zbudowany z kamienia, w sąsiedztwie znajdowało się probostwo i szkoła. Podobną informację odnajdujemy w *Liber beneficiorum* Jana Długosza, który w zapisie odnoszącym się do 1470 roku, stwierdza, że:

„*Miasteczko Mysłówice mają murowany kościół parafialny pod wezwaniem NMP*”¹⁹

Mysłowickie dobra kościelne obejmowały ziemię uprawną, łąki, cztery duże ogrody, tereny leśne, stawy oraz uprawnienia do Przemszy.

Na przełomie XIV i XV wieku powstała przy kościele prebenda, mająca na celu utrzymanie kapłana. Współzałożycielem tej fundacji był Filip, herbu dwa i pół krzyża, zawołania Pilawa. Przy kościele powstał również cmentarz.

W 1431 roku do Mysłowic dotarli zwolennicy Jana Husa niszcząc i okradając Kościółek Św. Krzyża. Wystąpienie Lutra w 1517 roku doprowadziło do zmian, niektóre kościoły katolickie stawały się świątyniami protestanckimi. W Mysłowicach takie wydarzenia nie miały miejsca²⁰.

Wiadomości o życiu kościelnym wzbogacają informacje o wizytacjach kanonicznych, które zostały wprowadzone przez sobór trydencki. Odbywały się one bardzo sumiennie, dokładnie opisywano wygląd świątyni, sprzęt liturgiczny. Protokół wizytacyjny z 1598 roku wspomina o kościele NMP, który został odbudowany przez Katarzynę Salomonową w roku 1586. Wtedy to dokonano przebudowy budynku, kościół przedłużono o jedno przęsło. Od wschodu dobudowano dwupoziomową zakrystię. Otwory okienne skrócono i sklepieno łukiem półpełnym. W protokole zapisano, że:

„*kościół jest murowany i konsekrowany. Sufit ze zwykłych desek, chór sklepiony, dzwonnica w środkowej części frontowej murowana, a wewnątrz drewniana wyposażona w dwa dzwony, zaś trzeci znajduje się w środku kościoła*”²¹.

Kościół posiadał trzy murowane ołtarze. W środkowej części umieszczony był krzyż triumfalny, a w bocznej ścianie prezbiterium w wykutej ścianie mieściło się tabernakulum. Cmentarz wokół kościoła otoczony był płotem, pokrytym daszkiem z gontów.

Kolejne protokoły wizytacyjne z 1611 i 1619 roku nie wnoszą żadnych nowych informacji. W protokole z 1720 roku zapisano:

„*W miasteczku jest murowany kościół, kryty gontami i sklepiony, pod wezwaniem NMP i pod patronatem dziedzica miasta. O wyświęceniu kościoła i zbudowaniu nic nie wiadomo. Obchodzi się jednak jako dzień rocznicy poświęcenia szóstą niedzielę po Zielonych Świątkach. Przy kościele znajduje się cmentarz*”²².

¹⁹ Cytat za: A. Sulik, *Historia Mysłowic...*, s. 17.

²⁰ A. Sulik, *Historia Mysłowic...*, s. 17.

²¹ Cytat za: A. Sulik, *Historia Mysłowic...*, s. 40.

²² Cytat za : A. Sulik, *Historia Mysłowic...*, s. 49.

Ksiądz Jerzy Mieroszewski rozpoczął przebudowę kościoła. Wyburzono starą część ołtarzową. Od strony wschodniej dobudowano dwuprzęsłowe prezbiterium, we wnętrzu umieszczono filary przyścienne. Otrzymało ono wówczas barokowy charakter. Sklepienie prezbiterium przyozdobiono plafonem z obrazem Matki Boskiej Wniebowziętej, a łuk tęczowy stiukowymi kartuszami z rokiem przebudowy kościoła: 1741, krucyfiksem i monogramem „S Anna”. Na parapecie chóru umieszczono dekorację stiukową z herbem rodowodowym Mieroszewskich- Ślepowron- w katuszu. Na murowanym epitafium ks. Jerzego Mieroszewskiego wytloczono datę 19 kwietnia 1744 roku, przypominającą uroczystą konsekrację kościoła pod wezwaniem Narodzenia NMP przez biskupa sufragana krakowskiego ks. Michała Unickiego. Unickiego drugiej połowie XVIII wieku kościół wyposażono w barokową ambonę i dalsze ołtarze²³.

Przez prawie 150 lat kościół mariacki był główną świątynią miasta. Do około 1872 roku parafię wspierali właściciele ordynacji myśłowickiej, którzy byli zobowiązani do wnoszenia sum pieniężnych i budulca na remonty kościoła, probostwa, szkoły i szpitala. Do 1862 roku probostwo miało również swoich poddanych chłopów, zobowiązanych do pańszczyzny na gruntach probostwa (1-2 dni w tygodniu).

Proboszczowie parafii podejmowali wiele różnego rodzaju prac remontowych kościoła i starali się systematycznie upiększać jego wnętrze.

W latach 1768-1778 proboszcz ks. Joann Joseph Krupski wyposażył kościół w nowe ołtarze Matki Boskiej Różańcowej i św. Barbary- patronki górników oraz dwa nowe dzwony (jeden z nich oznajmiał śmierć parafian). Według słów ks. Jana Kudery następcy ks. Krupskiego, ks. Jan Fryderyk Dunin, ks. Jan Łurzyczek nie troszczyli się o kościół²⁴. W 1827 roku na wieży kościelnej umieszczono zegar miejski, a w 1838 roku odbudowano wieżę kościoła oraz postawiono na niej kopułę. W 1838 roku zbudowano w pobliżu budynek probostwa, otoczony z trzech stron ogrodami.

W 1856 roku dach kościoła pokryto łupkiem, prowadzono prace instalacyjne oraz wyremontowano organy. W 1863 zainstalowano w kościele nowe organy.

Prowadzono również prace renowacyjne wewnątrz świątyni. W 1839 przebudowano ołtarz główny. Obraz Narodzenia NMP przeniesiono z ołtarza głównego na północną ścianę nawy, zaś w jego miejsce wkomponowano obraz gotycki, wokół którego zrodził się kult Matki Boskiej Myśłowickiej²⁵.

Doktor Jacob Lustig (1811-1874), mieszkaniec Myśłowic, jedyny lekarz, a zarazem autor pracy z zakresu historii Myśłowic pt. „Die Geschichte der stand Myslowitz In Oberschleisien” (Historia miasta Myśłowice na Górnym Śląsku), wydanej w 1867r. w języku niemieckim²⁶ tak opisał kościół mariacki:

²³ A. Sulik, *Historia Myśłowic...*, s. 49.

²⁴ J. Kudera, *Historia Kościoła NMP w Myśłowicach*, Katowice 1928.

²⁵ A. Sulik, *Historia Myśłowic...*, s.157-158.

²⁶ *Kalendarz Myśłowicki 1996*, Myśłowice 1995, s. 147.

„Kościół zajmuje najwyższe miejsce w starej części miasta.(...) wznosi się między olbrzymimi lipami. Po ostatnim otynkowaniu i pokryciu dachu tupkiem robi od strony wschodniej szczególnie przyjemne wrażenie. Zbudowany jest z kamienia i ma formę wydłużoną. Od zachodu czworoboczna wieża związana jest z korpusem kościoła przez ścianę kościoła. (...) Jak się wydaje wieża nie była objęta programem ostatniej przebudowy, gdyż architektura dolnej części nie odpowiada górnej. (...) w wieży zawieszono są trzy duże dzwony i zegar miejski. Dzwon wygłaszający zgony znajduje się w jednym z okien skierowanych na miasto (...) . Wokół kościoła biegnie mur, w którym znajdują się trzy przesklepione wejścia: od rynku, naprzeciw głównego wejścia do kościoła oraz na plebanie. W środku ściany południowej stoi mała kapliczka, w której przechowuje się mary i rekwizyty. (...) Co się tyczy stylu to przeważa barok. (...) Prócz ołtarza głównego poświęconego Matce Boskiej, w kościele znajduje się jeszcze siedem bocznych ołtarzy (...). Ławki i konfesjonały z drewna dębowego. (...). Pod kościołem znajdują się trzy krypty, do których prowadzą trzy wejścia: pod prezbiterium, przed ołtarzem Św. Antoniego i przy małych drzwiach w ścianie północnej”²⁷ .

W 1874 r. pojawiły się witraże z wizerunkiem św. Anny i patronki kościoła NMP.

Od połowy XIX w. parafia myśłowicka liczyła bardzo wielu parafian, kościół nie był w stanie wypełnić swojej funkcji. Dlatego w 1888 podjęto decyzję o budowie nowego kościoła – NSPJ. Kościół mariacki powoli tracił swoje znaczenie.

W 1901 r. po raz kolejny kościół uległ zniszczeniu. Wieżę kościelną uderzył piorun i wznicił pożar, silny ogień strawił wieżę, dach kościoła oraz naruszył jego konstrukcję. Stopiły się dzwony, spaliły organy. Odbudowę kościoła zajął się ks. Franz Klaszka. Prace doprowadziły do obniżenia kalenicy dachu i nakrycia wieży baniastym hełmem. Istotne znaczenie miało rozebranie narożnych przypór i zamurowanie ostrołukowych prześwitów w ścianach przyziemia wieży. Spowodowało to utratę gotyckiego charakteru budowli oraz przyjęcie cech stylu barokowego.

Przy kościele mariackim znajdował się cmentarz. Jednak pod koniec XVIII wieku, gdy wypełniono cmentarze wokół kościoła Św. Krzyża oraz NMP, zamierzano wykorzystać dalsze tereny wokół kościółka Św. Krzyża, ale ze względu na nadmiar wód gruntowych trzeba było odstąpić od tego projektu.

Do 1818 miejscem pochówku zmarłych były podziemia kościoła Narodzenia NMP. Pierwsza wzmianka o pochówku pochodzi z 1601 r. W następnych latach zbudowano w podziemiach trzy krypty, każda z nich przeznaczona była dla innych osób. Najstarsza, pod ołtarzem św. Antoniego przeznaczona była dla zmarłych z rodzin zamożnych. W drugiej krypcie, pod ołtarzem św. Katarzyny pochowano zmarłych z rodzin mieszczańskich. Trzecia krypta, w prezbiterium

²⁷ Cytat za : A. Sulik , *Historia Myśłowic...*,s. 158-159.

pod ołtarzem przeznaczona była dla miejscowych księży i właścicieli ordynacji myśłowickiej. W krypcie tej spoczywają proboszczowie: Bartłomiej Juchowicz, Jan Krupski, Jan Jurzyczka oraz ordynaci: Jan Krzysztof Mieroszewski i Felicjan Mieroszewski. Około 1820 r. wyszedł zakaz pogrzebów w kryptach²⁸.

Życie parafialne ześrodkowało się przy nowym kościele- NSPJ. Kościół mariacki popadł powoli w osamotnienie. Przychylnym okresem dla tego kościoła był okres międzywojenny. Wtedy stał się miejscem spotkań młodzieży myśłowickich szkół średnich. Zwyczajem stało się uczestnictwo młodzieży w niedzielnych mszach, rekolekcjach wielkopostnych. Bywało, że nazywano go kościołem dla inteligencji.

Wybuch II wojny światowej spowodował opustoszenie kościołów. Służba kościelna zabezpieczyła witraż MB Częstochowskiej, przykrywając go dyktą tak, by pozostał niezauważony. Witraż ten przetrwał do naszych czasów. Epitafia i marmurowe tablice przykryto obrazami. Kościół, mimo, że nie odprawiano w nim nabożeństw, był otwarty i dostępny dla wiernych.

Po II wojnie światowej malała ilość wiernych w kościołach. Poza tym, kościoły wymagały natychmiastowego remontu. W 1956 kościół wymógł na górnictwie usunięcie szkód górniczych. W drugiej połowie 1958 r. rozpoczęto remont w kościele mariackim. Sprawa stała się głośna, kiedy robotnicy obniżając posadzki kościoła wysypywali ziemię z fragmentami kości na plac przykościelny, mieszkańcy uważali to za bezczeszczenie zwłok.

Największe straty podczas wykonywanego remontu dotyczyły krypt. Najstarsza krypta uległa zupełnemu zniszczeniu, nachylone ściany runęły do środka, dół zasypano resztkami szkieletów i gruzem. Dwie pozostałe krypty również uległy dewastacji.

Ważnym szczegółem odkrytym w czasie wykopów w kościele były pozostałości wewnętrznych murów ściany wschodniej pierwotnej budowli. Dowodzą one, że pierwotna nawa była zbudowana na planie kwadratu o bokach 11,5 metra. Jednak wszystkie szczegóły zostały w czasie prac remontowych zniszczone. W kościele przeprowadzono również konserwację plafonów i odmalowano kościół. Niestety, nie przeprowadzono tego dokładnie. Niektóre z malowideł zdrapano ze sklepienia, a całe wnętrze pomalowano na białe²⁹.

Niedawno przeprowadzono remont kościoła mariackiego. Dzięki zaangażowaniu proboszcza, ks. Adama Łapuszka, kościołowi powoli przywraca się wygląd z czasów świetności.

²⁸ Tamże, s. 159-160.

²⁹ J. Ciepły, *Matka Boska Myśłowicka*, Myśłowice 1999, s. 19-48

Historia obrazu Matki Boskiej Mysłowickiej

W ołtarzu głównym w kościele Narodzenia Najświętszej Marii Panny znajduje się obraz Matki Boskiej, nazywany Matką Boską Mysłowicką.

Pierwsza, śladowa wiadomość o obrazie pochodzi z roku 1619 (protokół wizytacji parafii sporządzony przez księdza Jana Foxa). W treści protokołu czytamy: „jest jeszcze korona mała, pozłacana, z obrazu Błogosławionej Marii Panny, podniszczona przez ogień”³⁰. Józef Ciepty, autor książki *Matka Boska Mysłowicka*, uważa, że obraz został ufundowany przez Annę Katarzynę Salomonową, właścicielkę Mysłowic, po odbudowie miasta po pożarze.

Kolejna wiadomość o obrazie pochodzi z roku 1665. Znajduje się w protokole wizytacji kościoła w Siewierzu. W części protokołu dotyczącej obrazu Najświętszej Marii Panny Mysłowickiej wizytator wymienia koronę z pereł wotywnych i szlachetnych kamieni, dwie korony srebrne pozłacane, złotą aureolę itd. Wymienia również tablice z 30 wotami³¹.

Tytuł obrazu sugeruje, że musiał dostać się do Siewierza z Mysłowic. Próbuje znaleźć odpowiedź, dlaczego znalazł się w oddalonym o 30 km Siewierzu przytoczył wnioski wspomnianego już Józefa Ciepego. Uważa on bowiem, że obraz wywieziono w obawie przed luteranami do Siewierza, który w tym czasie należał do Królestwa Polskiego. Dokonała tego najstarsza córka Anny Katarzyny Salomonowej- Jadwiga Mieroszewska. Obraz wywieziono do Siewierza, który był siedzibą dekanatu, do którego należała parafia myślowicka. Na potwierdzenie swojej tezy autor przytacza losy obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej, który również na pewien czas został przeniesiony do Głódówka.

Kolejna wiadomość o obrazie podaje ks. Jan Kudera w uzupełnieniu do swej publikacji *Historia Parafii Mysłowickiej*, pisze: „(...) za czasów następcy w urzędzie proboszczowskim, ks. Zygmunowicza (1669-1693) nastąpiły albo też może ożywione zostały pielgrzymki do Piekar i Częstochowy. Sprawiono nawet obraz Matki Boskiej, który nie jest ani obrazem Matki Boskiej Częstochowskiej, ani Piekarskiej, ale powiedzmy specjalnie- Mysłowickiej”³².

Zgodnie z tezą Józefa Ciepego ks. Kudera pisał o kopii obrazu, który był obrazem przenośnym, procesyjnym.

Protokół z wizytacji dekanatu pszczyńskiego i bytomskiego bytomskiego dnia 28 stycznia 1721 r. przy wymienianiu ołtarzy pisze: „ołtarz mniejszy, drewniany, dzieło rzeźbiarza w kaplicy ofiarowania Najświętszej Marii Panny, położonej wewnątrz kościoła, w którym to ołtarzu jest obraz Najświętszej Marii Panny Mysłowickiej, słynący cudami (...)”³³.

³⁰ Cytat za : J. Ciepty, *Matka Boska Mysłowicka*, Mysłowice 1999, s. 5.

³¹ Tamże, s. 5-6.

³² Cytat za : J. Ciepty, *Matka Boska ...*, s. 6.

³³ Tamże, s. 17.

Powyższy zapis pozwala stwierdzić, że w roku 1721 obraz słynął już z cudów. Kult taki nie rodzi się z dnia na dzień, tak więc można wysnuć wniosek, że powstał najpóźniej w XV wieku.

Obraz Najświętszej Marii Panny Mysłowickiej wrócił do Mysłowic w latach 1742-1744 po przeszło 120-letnim pobycie w Siewierzu. Wrócił do rozbudowanego i urządzonego przez proboszcza ks. Jerzego Antoniego Mieroszewskiego kościoła. Po powrocie umieszczono go w głównym ołtarzu wraz z obrazami Narodzenia Najświętszej Marii Panny i św. Anny Samotrzeciej³⁴.

Podsumowując powyższe rozumowania i hipotezy można stwierdzić, że kult Najświętszej Marii Panny musiał być szeroko rozwinięty. Świadczy o tym nawet nazwa kościoła. Proboszcz Mieroszewski podejmując rozbudowę kościoła wyposażył go w dalsze symbole maryjne. Z tą mnogością symboli maryjnych w kościele myślowickim stał się on prawdziwym sanktuarium maryjnym, znanym w bliższej i dalszej okolicy, odwiedzanym tłumnie, szczególnie w dni odpustowe i maryjne³⁵.

Dzisiaj w ołtarzu głównym widnieje obraz Matki Boskiej Mysłowickiej, ale mało kto wie, że obraz słynął z cudów. Do dzisiaj jednak kościół mariacki jest miejscem kultu maryjnego w Mysłowicach.

³⁴ J. Ciepły, *Matka Boska Mysłowicka*, Mysłowice 1999, s. 17.

³⁵ Tamże, s. 23-24.

BIBLIOGRAFIA

- Ciepły Józef , *Matka Boska Mysłowicka*, Mysłowice 1993.
- Długoborski Władysław (red.), *Mysłowice. Zarys dziejów miasta*, Katowice 1977.
- Kudera Jan, *Historia Kościoła NMP w Mysłowicach*, Katowice 1929.
- Kudera Jan, *Historia Parafii Mysłowickich*, Katowice 1937.
- Pochmara Władysław, *Z dziejów Mysłowic*, Katowice 1963.
- Sulik Alfred, *Historia Mysłowic do 1922*, Mysłowice 2000.
- Uzdowski Roman (red.), *Kalendarz Mysłowicki 1996*, Mysłowice 1995.
- Protokolarz albo „Czerwona księga Mysłowic”, Mysłowice 2002.